

به نام خدا

راهکار رفع برخی پیامدهای منفی تحریم اقتصادی برای واردکنندگان کالا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	مقدمه
۶.....	۱. بیان موضوع
۷.....	۲. مشکلات ایجاد شده در اخذ گواهی مبدأ
۱۱.....	۳. مشکلات ایجاد شده در اخذ تأییدیه اتاق بازرگانی کشور ذی‌نفع
۱۲.....	۴. مشکلات ایجاد شده در انجام بازرسی قبل از حمل در کشور ذی‌نفع
۱۷.....	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۹.....	پیشنهاد
۲۰.....	منابع و مأخذ

راهکار رفع برخی پیامدهای منفی تحریم اقتصادی برای واردکنندگان کالا

چکیده

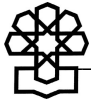
تحریم^۱ طبق تعریف عبارت از روش‌هایی است که توسط کشورها به منظور محدود کردن تجارت و ارتباط رسمی با یک کشوری که قانون بین‌الملل را نقض کرده است اتخاذ می‌شود بنابراین تحریم عمل سختگیرانه‌ای است تا شخص، سازمان، دولت یا جامعه‌ای را مجبور به اطاعت از قوانین بنمایند.

در این میان تحریم ایران روشی است که در دوره‌های مختلف مانند دوره دولت مصدق در پیش از پیروزی انقلاب اسلامی و از آغاز پیروزی انقلاب اسلامی تاکنون وجود داشته و دارد.

تحریم اقتصادی^۲ یک کشور به‌عنوان اعتراض و مقابله برخی کشورها با سیاست‌های پیش گرفته شده توسط آن کشور است^۳ البته آثار و پیامدهای تحریم را می‌باید در مطالعاتی جامع تحلیل کرد زیرا اختلاف نظرهای متعددی در خصوص مثبت بودن یا منفی بودن این آثار وجود دارد. یکی از آثار تحریم‌های اقتصادی عدم تعامل و همکاری کشورهای طرف تجاری در ارائه اسناد مثبت و تجاری است. وجود این اسناد از

1. Sanctions
2. Economic Sanctions,

۳. فرهنگ، منوچهر، فرهنگ بزرگ علوم اقتصادی، جلد دوم، نشر البرز، تهران، ۱۳۷۱.

نظر قوانین جاری و تجاری در کشور برای انجام تجارت و ترخیص کالا از گمرک لازم و ضروری است و عدم برخورداری این اسناد به اختلال در تجارت می‌انجامد. این گزارش می‌کوشد با بررسی مشکلات پیش آمده برای برخی از واردکنندگان، راه‌حلی برای رفع مشکل ارائه دهد.

نتایج حاصل از بررسی نشان می‌دهد که در این مرحله لازم است مجلس شورای اسلامی با تصویب ماده واحده‌ای برخی مشکلات پیش روی واردکنندگان را رفع کند. با توجه به حجم بالای کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای در واردات کشور رفع این مشکلات به منزله گامی مؤثر در رفع مشکلات پیش روی تولیدکنندگان محسوب می‌شود.

مقدمه

تدابیر و سیاست‌های اقتصادی که برای فشار آوردن بر اقتصاد یک کشور اتخاذ می‌شوند تا آن کشور به اجرای اهداف مورد نظر ملزم شود را تحریم اقتصادی می‌گویند.^۱ تحریم معادل واژه انگلیسی «بایکوت»^۲ است. این اصطلاح مأخوذه از نام فردی ایرلندی است که در اختلاف میان انگلستان و ایرلند از روش تحریم کالاها و ورود افراد در جهت مبارزه ملی و دستیابی به استقلال استفاده کرد^۳ اما امروزه این اصطلاح به مبارزه سیاسی یا اقتصادی به منظور قطع رابطه با یک شخص، یک

۱. مریدی، سیاوش و علیرضا نوروزی، فرهنگ اقتصادی، مؤسسه کتاب پیشبرد و انتشارات نگاه، تهران، ۱۳۷۳.

2. Boycott

۳. علی بابائی، غلامرضا، فرهنگ علوم سیاسی، شرکت نشر و پخش ویس، تهران، ۱۳۶۹.

سازمان یا یک دولت اطلاق می‌شود و نوعی مجازات سیاسی و اقتصادی است.^۱ با بررسی ادبیات اقتصادی، حقوقی و سیاسی مربوط به مقوله تحریم، انواع مختلف تحریم را می‌توان به دو محور اختیاری یا عملی تقسیم‌بندی کرد. در تحریم‌های اختیاری کشورها به لحاظ احساسات ملی‌گرایانه یا هر نوع تصمیمات اقتصادی مبنی بر خودکفایی^۲ در یک کالای خاص یا مجموعه‌ای از کالاها یا حتی در سطح کلان اقتصادی خود را در حالت انزوای تجاری و مصرفی قرار می‌دهند.^۳ این موضوع که مصداق پس زدن یا رد کردن^۴ در اقتصاد است بیشتر به لحاظ غرور ملی یا به دلایلی از قبیل کوتاه کردن دست خارجیان از کشور اتخاذ می‌شود.

در تحریم‌های تحمیلی مقوله تحریم به دلیل تنبیه و جریمه کردن کشور از طرف قدرت‌های بزرگ یا سازمان‌های بین‌المللی مورد نظر قرار می‌گیرد. این تحریم‌ها به دلیل نقض قواعد و نظامات بین‌المللی یا عدم رعایت اصولی است که منافع کشورهای قدرتمند را تأمین می‌کند. توقیف و مصادره قهرآمیز دارایی‌های دولتی در خارج از قلمرو آن کشور نیز در زمره همین تحریم‌هاست که در اصطلاحات حقوقی به این موضوع اِمبارگو^۵ اطلاق می‌شود.^۶ البته در ادبیات تجارت بین‌المللی این واژه به معنای نوع افراطی

۱. طلوعی، محمود، فرهنگ جامع سیاسی، انتشارات سخن، تهران، ۱۳۷۲.

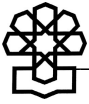
2. Autarky

۳. صادقی یارندی، سیفا... و مسعود طارم سری، فرهنگ توصیفی اصطلاحات تجارت بین‌الملل و سازمان جهانی تجارت WTO، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، تهران، ۱۳۸۵.

4. Prohibition

5. Embargo

۶. فرهیخته، شمس‌الدین، واژه‌ها و اصلاحات سیاسی و حقوقی، فرهنگ فرهیخته، انتشارات زرین، تهران، ۱۳۷۷.

سه‌می‌بندی است که براساس آن صادرات به یک کشور ممنوع اعلام می‌شود^۱ این اصطلاح خودداری از انجام دادن اموری است که در حالت عادی باید صورت می‌گرفت این اقدام عمدتاً تحریم کردن به دلیل تنبیه و مجازات طرف مقابل است.^۲ در فهرست ذیل به تعدادی از تحریم‌های اختیاری یا تحمیلی که کشورهای مختلف اتخاذ کرده‌اند اشاره شده است:^۳

۱. تحریم خرید کالاهای انگلیسی از طرف گاندی در مبارزه علیه استعمار انگلیسی در هند،
۲. تحریم خرید از مغازه‌های یهودیان در آلمان هیتلری،
۳. تحریم خرید کالاهای آلمانی توسط سازمان جهانی صهیونیسم در زمان آلمان هیتلری،
۴. تحریم صدور نفت به کشورهای حامی اسرائیل در جنگ ۱۹۷۳ اعراب و اسرائیل از طرف کشورهای عرب تولیدکننده نفت،
۵. تحریم آفریقای جنوبی به دلیل تعقیب سیاست‌های تبعیض نژادی،
۶. تحریم اقتصادی عراق و عدم خرید نفت از عراق به دلیل تجاوز به کویت و نقض اصول منشور ملل متحد،
۷. تحریم صدور گندم آمریکا به اتحاد شوروی به دلیل حمله به افغانستان،

۱. صادقی یارندی، سیفا... و مسعود طارم سری، فرهنگ توصیفی اصطلاحات تجارت بین‌الملل و سازمان جهانی تجارت WTO، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، تهران، ۱۳۸۵.

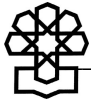
۲. خلعت‌بری، فیروزه، مفاهیم پولی، بانکی و بین‌المللی، به زبان انگلیسی، آلمانی، فرانسه، ایتالیایی، اسپانیایی و فارسی، انتشارات شباوین، تهران، ۱۳۷۱.

۳. طلوعی، محمود، فرهنگ جامع سیاسی، انتشارات سخن، تهران، ۱۳۷۲.

۴. مریدی، سیاوش و علیرضا نوروزی، فرهنگ اقتصادی، مؤسسه کتاب پیشبرد و انتشارات نگاه، تهران، ۱۳۷۳.

۸. تحریم تجاری آرژانتین از طرف بازار مشترک به دلیل درگیری با بریتانیا بر سر جزایر مالویناس،
۹. تحریم آمریکا از عرضه تجهیزات و وسایل لازم به شوروی برای ساختن خط لوله گاز سیبری به اروپا،
۱۰. تحریم ضد ایران و عدم خرید نفت در زمان ملی شدن صنعت نفت،
۱۱. تحریم و توقیف دارایی‌های ایران در آمریکا و شعب خارجی بانک‌های آمریکا،
۱۲. تحریم مصرف تنباکو در ایران در ماجرای معروف به رژی،
۱۳. تحریم صادرات تکنولوژی‌های پیشرفته از طرف آمریکا به چین به دلیل عدم رعایت اصول بازرگانی مربوط به وسایل کامپیوتری و صوتی،
۱۴. عدم صادرات مایحتاج ضروری به کشور کلمبیا به دلیل سستی در مبارزه با قاچاقچیان مواد مخدر،
۱۵. تحریم خرید نفت لیبی به لحاظ نافرمانی از سیستم قضایی بیان شده براساس پایه حقوق آنگلساکسون،
۱۶. مطرح شدن طرح قانونی ممنوعیت اعطای تسهیلات و خدمات دولتی به شرکت‌ها و مؤسساتی که مبادرت به تولید و عرضه محصولات غیرضرور تحت لیسانس شرکت‌های آمریکایی یا وارد کردن کالاهای غیرضرور آمریکایی در مجلس شورای اسلامی،
۱۷. تحریم‌های متعدد اقتصادی و سیاسی ایران به دلیل استفاده ایران از انرژی صلح آمیز هسته‌ای توسط کشورهای امضاکننده تحریم ضدایران که عمدتاً اروپایی و آمریکایی هستند.

۱. بیان موضوع

با توجه به تحریم اقتصادی ایران توسط آمریکا و برخی کشورهای اروپایی به علت تضاد منافع پیش آمده به‌ویژه درخصوص پرونده انرژی صلح‌آمیز هسته‌ای ایران، واردکنندگان^۱ و تجار ایرانی در ارائه برخی اسناد تجاری مانند گواهی مبدأ و تأییدیه اتاق بازرگانی کشور صادرکننده با مشکلاتی روبه‌رو شده‌اند و همچنین انجام بازرسی قبل از حمل در کشور ذی‌نفع نیز میسر نیست. البته به ادعای برخی واردکنندگان تهیه اسناد مثبت و فاکتورهای خرید و... در بسیاری موارد امکان‌پذیر نیست زیرا طرف‌های تجاری از انجام معامله به‌صورت رسمی با مقصد ایران پرهیز می‌کنند و این معاملات از طریق افراد و کشورهای ثالث و واسطه انجام می‌پذیرد. بنابراین واردکنندگان در گشایش اعتبار اسنادی و انجام مراحل ترخیص کالا با توجه به عدم امکان حصول اسناد فوق با مشکل مواجه شده‌اند. زیرا دستگاه‌های مجری قانون، براساس مصوبات قانونی مکلف به اخذ مدارک مربوطه هستند. برون‌رفت از این مشکلات مستلزم اصلاح برخی قوانین و توجه به نکاتی است تا واردکنندگان و اقتصاد کشور در مواقع بروز بحران‌ها با مشکلات جدی مواجه نشوند.

رفع مشکل واردکنندگان در این موارد از دو منظر قابل توجه است. نکته اول اینکه از دیدگاه خرد، شرایط جدیدی که به بنگاه‌ها در وضعیت تحریم اقتصادی تحمیل می‌شود ماحصل اقدامات و رفتارهای خود آنها نیست و دولت می‌باید جهت افزایش امنیت اقتصادی در جامعه زمانی که رفتار وی پیامدی منفی برای بنگاه‌های اقتصادی

۱. برای مثال می‌توان به نامه ۱۳۸۷/۲/۲۴ و ۱۳۸۷/۳/۴ شرکت هوافضایی درنا به ترتیب با شماره ۴۰۰۱۹ و ۳۱۰۳۷ اشاره کرد.

داشته باشد به رفع آن و جبران خسارات وارده بپردازد. نکته مهم‌تر آنکه رفع این مشکل و جلوگیری از بروز مشکلاتی مشابه می‌تواند آثار منفی تحریم‌های اقتصادی برای کشور را کمتر کرده تا دولت بتواند فارغ از برخی نگرانی‌ها درخصوص آثار منفی تحریم‌های اقتصادی از حقوق حقه خود در قبال مسائل بین‌المللی دفاع کند.

۲. مشکلات ایجاد شده در اخذ گواهی مبدأ

یکی از اسنادی که واردکنندگان در تهیه و ارائه آن به واسطه تحریم‌های اخیر با مشکل مواجه شده‌اند، گواهی مبدأ^۱ است.

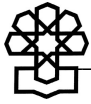
براساس تعاریف مندرج در واژه‌نامه بین‌الملل گمرک که توسط شورای همکاری گمرکی^۲ (سازمان جهانی گمرک)^۳ تهیه و منتشر شده است، گواهی مبدأ سند مخصوصی است که در آن مقام یا سازمانی که اختیار صدور آن را دارد، صراحتاً ارتباط کالای موضوع گواهی مبدأ را با کشورهای خاص تصدیق می‌کند. در این تعریف کلمه کشور می‌تواند شامل گروهی از کشورها، یک منطقه یا بخشی از یک کشور شود. انواع خاص گواهی مبدأ در چارچوب‌های مختلف در ضمیمه (د-۲) کنوانسیون کیوتو^۴ درآمده است.^۵

گواهی مبدأ، اظهاریه امضا شده‌ای است که حاکی از مبدأ ساخت کالا است. این

1. Certificate Of Origin
2. Customs Co-Operation Council (CCC)
3. World Customs Organization (WCO)

۴. کنوانسیون بین‌المللی راجع به ساده‌سازی و هماهنگی روش‌های گمرکی شورای همکاری گمرکی مصوب ۱۹۷۳ در کیوتو،

۵. بنایی، رضا، آشنایی با مقررات گمرکی و ترخیص کالا، شرکت چاپ و نشر بازرگانی، وزارت بازرگانی ۱۳۸۱.

گواهی روی فرم خاصی که حاوی تأییدیه یک سازمان اداری مستقل مانند اتاق بازرگانی است، صادر می‌شود.^۱

کشور مبدأ کالا مندرج در گواهی مبدأ از نظر شورای همکاری گمرکی، کشوری است که کالا در آنجا تولید، ساخته یا پردازش شده باشد. اهمیت گواهی مبدأ از دو منظر خریدار کالای وارداتی و از نظر دولت قابل تأمل است. از لحاظ خریدار گواهی مبدأ تأییدکننده کیفیت و مشخصات کالا با توجه به اعتبار محل ساخت است و موجبات اطمینان خاطر خریدار را از نظر کیفیت و تطابق آن با قیمت فراهم می‌کند و از نظر مسئولان دولتی، گمرک، بانک‌ها، وزارتخانه‌های صنعتی، کشاورزی، بهداشتی، دانشگاهی، مراکز تحقیقاتی و پژوهشی و... ارائه گواهی مبدأ به لحاظ کیفیت کالا، تعرفه‌های ترجیحی، قراردادهای پایاپای، علائم تجاری، وضع ممنوعیت‌ها و محدودیت‌ها درخصوص اعتبار کشور مبدأ و... حائز اهمیت است.

زیرا براساس قوانین جاری، واردات کالا از برخی کشورها مانند اسرائیل ممنوع است و گواهی مبدأ می‌تواند مشخص کننده این موضوع باشد که کالای مورد نظر از اسرائیل وارد نشده است همچنین گمرک ایران به واسطه همین موضوع می‌تواند تعرفه‌های متفاوتی را برای نرخ حقوق ورودی از کشورهای مختلف که به واسطه موافقتنامه‌های دو یا چندجانبه وضع تعرفه‌های ترجیحی مورد توافق قرار گرفته است را اعمال کند. همچنین ارزش‌گذاری گمرکی بر روی کالاهای وارداتی که توسط گمرک انجام می‌شود به واسطه تغییر مبدأ تولید کالا می‌تواند متفاوت باشد.

گواهی مبدأ شامل موارد و مطالب زیر است:

1. <http://www.paperandwood.com/services/bussince.htm>

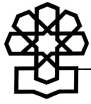

۱. مشخصات فرستنده یا صادرکننده کالا براساس بارنامه حمل و پروانه گمرکی،
۲. مشخصات گیرنده کالا براساس بارنامه حمل،
۳. کشور سازنده براساس مندرجات پروانه گمرکی،
۴. مشخصات وسیله حمل براساس بارنامه حمل،
۵. مشخصات محموله و کالا براساس پروانه گمرکی و بارنامه حمل،
۶. وزن با ظرف و تعداد و نوع بسته‌بندی کالا،
۷. امضای گواهی مبدأ توسط صادرکننده کالا،
۸. امضای گواهی مبدأ توسط مرجع صادرکننده گواهی مبدأ.^۱

همان‌طور که عنوان شد واردکنندگان و تجار در تهیه بسیاری از اسناد مثبت‌ه با توجه به تحریم ایران از طرف برخی کشورها با مشکل مواجه شده‌اند. این مشکل در تهیه گواهی مبدأ بسیار جدی‌تر است زیرا گواهی مبدأ توسط یک سازمان رسمی در کشور صادرکننده صادر می‌شود.

برای مثال یکی از شرکت‌های تولیدی داخلی که قطعات مورد نیاز خود را به‌طور مستقیم از خارج کشور وارد می‌کند مدعی است که به‌دلیل تحریم ایران، امکان مطلع ساختن کشور مبدأ از اینکه آن کالا به ایران صادر می‌شود وجود ندارد. زیرا اطلاع آن کشورها از این موضوع بعضاً منجر به برخوردهایی جدی با فروشنده از جمله برخوردهای قضایی و تضييع مبالغ پرداختی شده است. در نتیجه اقلام کالایی که به گمرک ایران وارد می‌شوند به‌دلیل تحریم فاقد گواهی مبدأ هستند و با توجه به اینکه جهت ترخیص کالا به این گواهی نیاز است، مشکلاتی برای این امر به‌وجود آمده و

۱. سایت رسمی اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران به آدرس:

ترخیص کالا صرفاً با تعهد به ارائه این گواهی در آینده امکان‌پذیر است.

علی‌رغم وجود مشکل تهیه گواهی مبدأ برای واردکنندگان در شرایط تحریم، گمرک ایران به‌عنوان مجری قانون امور گمرکی^۱ به‌درستی خود را مکلف به دریافت و اخذ گواهی مبدأ از واردکننده می‌داند. زیرا براساس ماده (۹۴) آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی^۲ برای خروج کالای وارده از گمرک صاحب کالا یا نماینده او باید اظهارنامه مخصوص و گواهی مبدأ و بارنامه حمل را به گمرک تسلیم کند. بنابراین گواهی مبدأ یکی از اسنادی است که گمرک براساس قانون موظف است جهت انجام مراحل ترخیص و کالای وارده از واردکننده مطالبه کند. هرچند این حکم در آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی درج شده است ولی این آیین‌نامه قانونی مصوب مجلس بوده و برخلاف مصوبات هیئت وزیران حکم مواد قانونی را دارد و عدم توجه و تخطی از آن به منزله نقض قانون مصوب مجلس است. راه برون رفت از این موضوع اصلاح ماده (۹۴) آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی و اعمال مقرراتی جدید طی وضع یک ماده واحده در مجلس شورای اسلامی یا استفاده قهریه از اختیارات نهادهایی مانند ستاد تدابیر ویژه در دولت است که در بخش جمع‌بندی به آن خواهیم پرداخت.

البته الزام به ارائه گواهی مبدأ تنها در قوانین مصوب مجلس نبوده و در برخی آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌های داخلی مانند بخشنامه مورخ ۱۳۸۳/۶/۱۶ وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با شماره د/۶۴۹۰ درخصوص ترخیص دارو، مواد اولیه، تجهیزات، دستگاه‌ها و ماشین‌آلات دارویی وارداتی از طریق حواله ارزی نیز به این

۱. قانون امور گمرکی، مصوب ۱۳۵۰/۳/۳۰ مجلس شورای ملی.

۲. آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۵۱/۱/۲۰ کمیسیون داریی مجلس شورای ملی.

موضوع اشاره شده است. بند «۲» این بخشنامه عنوان می‌دارد که اسناد مثبت‌ه واردکنندگان حداقل باید شامل سیاهه تجاری فروشندگان، بارنامه تمیز معتبر، گواهی بسته‌بندی کالا، گواهی مبدأ ساخت و سیاهه حمل و پروانه سبز گمرکی باشد. که اصلاح این امور در حوزه دولت و دستگاه‌های مربوطه بوده و نیازی به اصلاح قانون در مجلس شورای اسلامی ندارد.

۳. مشکلات ایجاد شده در اخذ تأییدیه اتاق بازرگانی کشور ذی‌نفع

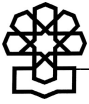
یکی دیگر از مشکلاتی که واردکنندگان به واسطه تحریم‌های اخیر با آن مواجه شده‌اند بحث تأییدیه‌های اتاق بازرگانی است.

براساس بخشنامه گمرک ایران^۱ در مورد نحوه تأیید اسناد خرید کالاهای وارداتی از ابتدای سال ۱۳۸۶ گمرکات کشور در مورد واردات کالا صرفاً اسناد خریدی را که به تأیید اتاق بازرگانی کشور صادرکننده کالا رسیده باشد و دارای تأییدیه کنسولگری ایران در آن کشور است خواهند پذیرفت. این بخشنامه واردکنندگان را به ارائه اسناد معتبر و تأیید شده اتاق بازرگانی کشور صادرکننده ملزم می‌کند که با توجه به مفاد ماده (۹۷) آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی و حسب بند «۴» پیشنهاد موضوع نامه شماره ۴/۸۵/۲۸۹۲۵ مورخ ۱۳۸۵/۹/۲۸ سازمان بازرسی کل کشور مورد تأکید قرار گرفته است.

در ماده (۹۷) آیین‌نامه مذکور عنوان می‌شود که گمرک ایران در همه موارد حق دارد از صاحب کالا بخواهد که صحت مندرجات اسناد و مدارک تسلیمی و صلاحیت

۱. سایت رسمی گمرک جمهوری اسلامی ایران به آدرس:

<http://www.irica.gov.ir/persian/news/newsview.aspx?ID=647>

صادرکننده آنها را به تصدیق اتاق بازرگانی کشور مبدأ یا دفتر اسناد رسمی محل صدور آنها و گواهی کنسولگری ایران در کشور مبدأ برساند. همان‌طور که مشاهده می‌شود عبارت (گمرک در همه موارد حق دارد) حاکی از اختیار گمرک به وضع چنین مقرراتی است و قانون به گمرک این اجازه را می‌دهد که در شرایطی مقررات مذکور را اعمال کند. به همین دلیل در بخشنامه داخلی گمرک ایران از این اختیار استفاده شده و اعلام شده که صرفاً اسنادی که به تأیید اتاق بازرگانی کشور صادرکننده و تأیید کنسولگری ایران رسیده باشد مورد پذیرش قرار می‌گیرد.

به دلیل تحریم ایران، امکان مطلع ساختن اتاق بازرگانی کشور مبدأ از واردات کالا به ایران وجود ندارد و اگر مسئولان کشور صادرکننده از این موضوع آگاه شوند بعضاً با قوه قهریه با این موضوع برخورد کرده و واردکننده ایرانی را با مشکلاتی جدی مواجه می‌کند. از این‌رو واردکننده نمی‌تواند تأییدیه اتاق بازرگانی کشور مبدأ را اخذ و به عنوان مدرک به گمرک ایران ارائه کند.

رفع این مشکل با توجه به مطالبی که در بخش بیان موضوع مطرح شد از طریق اصلاح بخشنامه داخلی گمرک ایران و برداشتن تکلیف واردکننده به اخذ تأییدیه از اتاق بازرگانی کشور مبدأ امکان‌پذیر است زیرا در ماده (۹۷) قانون امور گمرکی این امر جزو اختیارات گمرک بوده و تکلیفی به این موضوع نشده است.

۴. مشکلات ایجاد شده در انجام بازرسی قبل از حمل در کشور ذی‌نفع

یکی دیگر از مشکلاتی که واردکنندگان کالا به واسطه تحریم‌های اخیر با آن مواجه شده‌اند، بحث عدم امکان تهیه گواهی‌های بازرسی کمی و کیفی کالا در کشورهای

ذی نفع است.

در تعاریف و اصطلاحات تجارت بین الملل، «بازرسی قبل از حمل»^۱ به فرایندی اطلاق می شود که طی آن بازرسی کالاها به وسیله بنگاه خاص منتخب خریدار قبل از حمل به کشور دیگر انجام می شود.^۲ به طور کلی به مجموعه عملیاتی که شامل بازرسی، بازرینی، بررسی، نمونه برداری، اندازه گیری، آزمایش و عملیات مشابه که توسط بازرسی مستقل به منظور تعیین کمیت و کیفیت و سایر مشخصه های کالا یا تجهیزات، تأسیسات و خدمات مورد معامله بین خریدار و فروشنده به منظور مقابله و مقایسه و انطباق آن با شرایط مندرج در قرارداد خرید و اعتبار اسنادی و صدور گواهینامه بازرسی صورت می گیرد، نظارت^۳ می گویند.

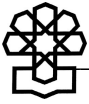
نظارت بر کمیت و کیفیت کالاهای وارداتی در مبدأ حمل (فروشنده) و بررسی تطابق با استانداردها و مفاد قرارداد مورد نظر خریدار یکی از مواردی است که در راستای حمایت از حقوق مصرف کننده و لزوم رعایت استانداردهای فنی در کشور مورد توجه قرار گرفته است. شرکت های بازرسی نقش مهمی در چگونگی و کیفیت این بازرسی ها و ارزیابی انطباق با استانداردهای اجباری داشته و می توانند موارد مختلف ساخت، حمل و انتقال کالا به کشور را مورد ارزیابی و نظارت قرار دهند.^۴

1. Preshipment Inspection

۲. صادقی یارندی، سیفا...، طارم سری، مسعود، فرهنگ توصیفی اصطلاحات تجارت بین الملل و سازمان جهانی تجارت WTO، مؤسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی، تهران، ۱۳۸۵.

3. Surveillance

۴. اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح نحوه انجام بازرسی های کمی و کیفی کالاهای وارداتی توسط شرکت های بازرسی ایرانی با صدرصد سهام افراد ایرانی، دفتر مطالعات اقتصادی، زیربنایی و حقوقی، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۸۵۸۲، سال ۱۳۸۶.

طبق ماده (۶) آیین نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات^۱ و مطابق ماده (۱۳۱) آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی^۲ و تبصره «۲» ماده (۶) قانون اصلاح قوانین مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران،^۳ ارائه گواهی نامه انطباق مؤسسه برای ترخیص قطعی کالاهای مشمول اجرای اجباری استاندارد الزامی است و انطباق مشخصات کالای مذکور با الزامات استانداردهای ملی یا استانداردهای مورد قبول (مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران) هنگام ورود باید براساس یکی از روش های ارزیابی انطباق کالاهای وارداتی، احراز شود. روش های مذکور به شرح ذیل هستند:

۱. ارزیابی انطباق کالا در مبدأ (قبل از حمل)،

۲. ارزیابی انطباق کالا در مقصد،

۳. ثبت کالا در مؤسسه و صدور گواهی نامه ثبت کالا (COR)،

۴. روش ارزیابی کالای خاص.

در روش ارزیابی انطباق کالا در مقصد، نمونه برداری از محموله انجام شده و آزمون های اجباری استاندارد مرجع در یکی از آزمایشگاه های دارای تأیید صلاحیت انجام خواهد شد و در صورت احراز نتایج مثبت و در انطباق با استاندارد مرجع یا ضوابط فنی مورد قبول، گواهی نامه انطباق، با ملاحظه نتایج آزمون و انجام بازرسی ظاهری و فیزیکی کالا، توسط ادارات کل استاندارد صادر خواهد شد که انجام

۱. مقررات صادرات و واردات، مصوب ۱۳۷۲/۷/۴ مجلس شورای اسلامی و آیین نامه اجرایی آن براساس تصویب نامه هیئت وزیران به ضمیمه جداول مقررات صادرات و واردات سال ۱۳۸۶ شرکت چاپ و نشر بازرگانی، مؤسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی، تهران، ۱۳۸۶، ص ۱۳.

۲. آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۵۱/۱/۲۰ کمیسیون داری مجلس شورای ملی.

۳. قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی مصوب ۱۳۷۱/۱۱/۲۵ مجلس شورای اسلامی و تأیید ۱۳۷۱/۱۲/۲ شورای نگهبان.

بازرسی‌های ذکر شده قابل ارجاع به یکی از شرکت‌های بازرسی تأیید صلاحیت شده است. در ضمن در صورت عدم وجود آزمایشگاه مورد قبول در داخل کشور و عدم ارائه گواهی بازرسی قبل از حمل، الزاماً نمونه کالا برای انجام آزمون، با هزینه واردکننده به آزمایشگاه مورد قبول در خارج از کشور ارسال خواهد شد.

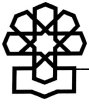
در روش ثبت کالا در مؤسسه استاندارد و صدور گواهی COR واردکننده‌ای که به‌طور مستمر کالایی را به کشور وارد می‌کند، می‌تواند کالاهای وارده را با سرعت از گمرک ترخیص کند. گواهی‌نامه ثبت کالا (COR) سندی است که نشان‌دهنده ثبت یک کالا در مؤسسه استاندارد است.^۱

به‌علاوه واردکننده کالا می‌تواند طبق شرایط ذیل تقاضای حذف بازرسی در مبدأ را داشته باشد:

- برای واردات کالاهایی که در مؤسسه استاندارد ثبت و دارای گواهی‌نامه ثبت کالا (COR) باشند و واردات مواد اولیه و واسطه‌ای تولید توسط واحدهای صنعتی، بازرسی در مبدأ اختیاری بوده و واردکنندگان آنها می‌توانند مطابق فرم پیوست، تقاضای حذف بازرسی در مبدأ کنند (این تقاضا، پس از هماهنگی با مؤسسه و اطمینان از واجد شرط بودن، به بانک عامل ارائه می‌شود).

در روش ارزیابی انطباق کالای خاص چنانچه کالا به‌عنوان مواد اولیه و حد واسط تولید، توسط واحد تولیدی و در حد نیاز سالانه (حداکثر) و از مبادی ورودی مشخصی خریداری و وارد کشور شده و دارای یکی از شرایط زیر باشد با رعایت الزامات ضروری و با تعهد مدیر عامل و مدیر کنترل کیفیت کارخانه واردکننده کالا،

۱. سایت رسمی اداره کل استاندارد و تحقیقات فنی استان تهران به آدرس:

مبنی بر تأیید انطباق کالا با استاندارد یا ضوابط فنی مورد قبول، گواهی‌نامه انطباق کالا جهت ترخیص صادر خواهد شد.

۱. جهت تولید در کارخانه‌ای که دارای گواهی‌نامه استقرار استاندارد سیستم مدیریت تضمین کیفیت معتبر باشد،

۲. برای محصولی که مشمول اجرای استاندارد اجباری یا تشویقی است و دارای نشان استاندارد است،

۳. از کشور معتبر، تولید و خریداری شده است،

۴. از کارخانه معتبر خریداری شده باشد،

۵. از فهرست کالاهای مشمول ضوابط فنی باشد،

۶. دارای گواهی‌نامه ثبت کالا (COR) باشد.

به‌دلیل تحریم ایران، امکان انجام بازرسی‌های فنی، کمی و کیفی در خاک کشور مبدأ کالا امکان‌پذیر نیست زیرا اگر مسئولان کشور صادرکننده کالا از فروش رسمی کالا به ایران با خبر شوند با قوه قهریه با این معامله برخورد کرده و واردکننده را با مشکلاتی جدی مواجه می‌کنند. از این‌رو واردکننده نمی‌تواند گواهی بازرسی قبل از حمل را قبل از ورود به کشور اخذ کند.

البته همان‌طور که عنوان شد این مشکل با توجه به راهکارهای متعددی مانند تقاضای حذف بازرسی در مبدأ یا استفاده از انواع گواهی‌های دیگر تا حدودی قابل رفع است و واردکنندگان در این زمینه با مشکلات جدی مواجه نیستند.

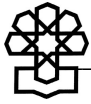

در طول چند دهه گذشته ایران به‌طور مستقیم و غیرمستقیم با آثار و پیامدهای تحریم مواجه بوده است که بخش عمده‌ای از فشارهای ناشی از تحریم به فعالان اقتصادی بخش خصوصی تحمیل می‌شود. رفع مشکلات بخش خصوصی از دو منظر قابل تأمل است نکته اول اینکه این اقدام باعث افزایش امنیت اقتصادی فعالان بخش خصوصی و گامی در تحقق اهداف سیاست‌های کلی اصل ۴۴ تلقی می‌شود و نکته دوم آنکه رفع این مشکلات آثار منفی تحریم‌های اقتصادی را کم کرده و مسئولان کشور می‌توانند فارغ از نگرانی درخصوص آثار منفی تحریم‌ها بر اقتصاد کشور از حقوق حقه ملی در مسائل بین‌الملل دفاع کنند. در این گزارش سه محور از مشکلات واردکنندگان یعنی گواهی مبدأ، تأییدیه اتاق بازرگانی و بازرسی‌های قبل از حمل مورد بررسی قرار گرفته است.

در مورد گواهی مبدأ مطابق ماده (۹۴) آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی، گمرک به‌عنوان دستگاه مجری موظف است جهت انجام مراحل ترخیص گواهی مبدأ را مطالبه کند.

با توجه به مشکلات به‌وجود آمده برون‌رفت از این معضل مستلزم اصلاح ماده مذکور یا وضع ماده واحده‌ای است که اخذ این مدرک را در شرایطی خاص از حالت الزام‌آور خارج کند. با توجه به تصریح این موضوع در موارد متعدد قانونی اصلاح ماده مذکور کفایت نمی‌کند و ارائه حکم قانونی مبنی بر ماده واحده‌ای جدید ضروری است.

در مورد تأییدیه‌های اتاق بازرگانی هرچند تکلیف الزام‌آور قانونی در این خصوص وجود ندارد و اخذ این اسناد به اختیار گمرک واگذار شده است با وجود این به‌منظور تصریح و جلوگیری از اتخاذ رویه‌های متغیر می‌توان در ماده واحده پیشنهادی به حکم عدم نیاز به این سند اشاره کرد.

در مورد گواهی‌های بازرسی نیز هرچند راهکارهایی برای تقاضای حذف بازرسی در مبدأ یا استفاده از انواع گواهی‌های دیگر وجود دارد با وجود این می‌توان در ماده واحده پیشنهادی به این حکم اشاره کرد.

با توجه به موارد فوق لازم است ماده واحده‌ای به‌صورت طرح قانونی و یا ارائه لایحه از طرف دولت با قید دوفوریت برای تسهیل در ارائه کلیه اسناد مثبت از جمله گواهی مبدأ، تأییدیه اتاق بازرگانی و گواهی‌های بازرسی با توجه به شرایط تحریم کشور و با تشخیص و تأیید دستگاه‌ها و مسئولان تخصصی مربوطه تدوین و به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد تا واردکنندگان بتوانند در مواقع اضطراری از روش‌های جایگزین استفاده کنند.

برخی از روش‌های جایگزین می‌توانند شامل موارد ذیل باشند:

- تأییدیه وزارتخانه تولیدی یا سازمان ذی‌ربط در ایران،
- تأییدیه اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران،
- تأییدیه اتاق‌ها و شوراهای مشترک بازرگانی ایران و کشورهای خارجی،
- تأییدیه تشکل‌های تولیدی و تجاری ذی‌ربط،
- تأییدیه وزارت بازرگانی یا سازمان توسعه تجارت ایران یا سازمان بازرگانی استان ذی‌ربط،
- سوابق واردکننده در گمرک در رابطه با واردات کالای مذکور و شناخت گمرک از واردکننده،
- انطباق مشخصات روی کالا (کالا، بسته‌بندی عمده فروش و بسته‌بندی مصرف‌کننده) با مشخصات مندرج در اسناد تجاری توسط مؤسسه استاندارد و

تحقیقات صنعتی، اتاق بازرگانی یا سایر مراجع ذیصلاح،

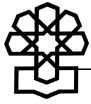
- ارائه گواهی‌های فنی و بهداشتی از مراجع ذی‌ربط داخلی.

پیشنهاد

با توجه به مشکلات پیش آمده برای واردکنندگان در ارائه برخی از اسناد مثبت و لزوم رفع مشکل آنها ماده واحد زیر پیشنهاد می‌شود:

ماده واحد - گمرک موظف است در مواردی که واردکننده در اظهارنامه تصریح نماید به دلایل خارج از اراده قادر به تسلیم برخی اسناد مثبت (مانند گواهی مبدأ، تأییدیه اتاق بازرگانی، گواهی بازرسی و ...) از کشور صادرکننده نیست، به استثنای مواردی که طبق قانون کالای ممنوع محسوب می‌شوند، بنا به شرایط از روش‌های جایگزین (مانند تأییدیه وزارت بازرگانی، وزارتخانه تولیدی یا اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران یا تشکل‌های تولیدی و تجاری ذی‌ربط) استفاده نماید.

فهرست کالاهای مشمول این ماده به پیشنهاد کارگروهی به ریاست وزارت بازرگانی و با عضویت وزارتخانه‌های تولیدی ذی‌ربط، گمرک ایران، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و بانک مرکزی و با تصویب هیئت وزیران تعیین می‌گردد.

منابع و مآخذ

۱. فرهنگ، منوچهر، فرهنگ بزرگ علوم اقتصادی، جلد دوم، نشر البرز، تهران، ۱۳۷۱.
۲. مریدی، سیاوش و علیرضا نوری، فرهنگ اقتصادی، مؤسسه کتاب پیشبرد و انتشارات نگاه، تهران، ۱۳۷۳.
۳. علی‌بابائی، غلامرضا، فرهنگ علوم سیاسی، شرکت نشر و پخش ویس، تهران، ۱۳۶۹.
۴. طلوعی، محمود، فرهنگ جامع سیاسی، انتشارات سخن، تهران، ۱۳۷۲.
۵. صادقی یارندی، سیفا... و مسعود طارم سری، فرهنگ توصیفی اصطلاحات تجارت بین‌الملل و سازمان جهانی تجارت WTO، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، تهران، ۱۳۸۵.
۶. فرهیخته، شمس‌الدین، واژه‌ها و اصلاحات سیاسی و حقوقی، فرهنگ فرهیخته، انتشارات زرین، تهران، ۱۳۷۷.
۷. خلعت‌بری، فیروزه، مفاهیم پولی، بانکی و بین‌المللی، به زبان انگلیسی، آلمانی، فرانسه، ایتالیایی، اسپانیایی و فارسی، انتشارات شب‌اوین، تهران، ۱۳۷۱.
۸. بنایی، رضا، آشنایی با مقررات گمرکی و ترخیص کالا، شرکت چاپ و نشر بازرگانی، وزارت بازرگانی ۱۳۸۱.
9. <http://www.paperandwood.com/services/bussince.htm>
۱۰. سایت رسمی اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران به آدرس: <http://www.tccim.ir/faqdetail.aspx?id=10>
۱۱. نامه مورخ ۱۳۸۷/۳/۴ شرکت هوافضایی درنا با شماره ۳۱۰۳۷.
۱۲. قانون امور گمرکی، مصوب ۱۳۵۰/۳/۳۰ مجلس شورای ملی.
۱۳. آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۵۱/۱/۲۰ کمیسیون داریی مجلس شورای ملی.
۱۴. اظهارنظر کارشناسی درباره: «طرح نحوه انجام بازرسی‌های کمی و کیفی کالاهای وارداتی توسط شرکت‌های بازرسی ایرانی با صددرصد سهام افراد ایرانی، دفتر مطالعات اقتصادی، زیربنایی و حقوقی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۸۵۸۲، سال ۱۳۸۶.

۱۵. مقررات صادرات و واردات، مصوب ۱۳۷۲/۷/۴ مجلس شورای اسلامی و آیین‌نامه اجرایی آن براساس تصویب‌نامه هیئت وزیران به ضمیمه جداول مقررات صادرات و واردات سال ۱۳۸۶ شرکت چاپ و نشر بازرگانی، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، تهران، ۱۳۸۶.

۱۶. قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی مصوب ۱۳۷۱/۱۱/۲۵ مجلس شورای اسلامی و تأیید ۱۳۷۱/۱۲/۲ شورای نگهبان.

۱۷. سایت رسمی اداره کل استاندارد و تحقیقات فنی استان تهران به آدرس:

<http://www.tehranstandard.org/farsi/export/importdest.asp>

۱۸. سایت رسمی گمرک جمهوری اسلامی ایران به آدرس:

<http://www.irica.gov.ir/persian/news/newsview.aspx?ID=647>.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۹۰۴۹

عنوان گزارش: راهکار رفع برخی پیامدهای منفی تحریم اقتصادی برای واردکنندگان کالا
Report Title: Removal Some Negative Effects of Economic Sanction for Importers

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه بازرگانی)

تهیه و تدوین: سعید غلامی باغی

همکار: عباس سلطانی

ناظر علمی: فتح‌الله تازی

متقاضی: احمد توکلی (رئیس مرکز پژوهش‌ها)

ویراستار: —

واژه‌های کلیدی و معادل انگلیسی آن‌ها:

۱. تحریم (Sanctions, Embargo, Boycott)

۲. واردات (Imports)

۳. گواهی مبدأ (Certificate of Origin)

۴. گمرک (Customs)

۵. بازرسی قبل از حمل (Preshipment Inspection)

تاریخ انتشار: ۱۳۸۷/۴/۱۸